

Datum
2022-08-10
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
ASN-2022-9390

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss angående Remiss från Socialdepartementet - Ett utvidgat utreseförbud för barn (Ds 2022:9) STK-2022-727

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i förslaget om ett utvidgat utreseförbud.

Ett mer generellt utreseförbud som utgår från barnets hälsa och utveckling kommer att underlätta för samhället att skydda barn från skadliga utlandsvistelser oavsett syftet med resan.

Det är viktigt att lagändringen åtföljs av breda utbildningsinsatser till yrkesgrupper som möter unga.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att informations- och dialoginsatser riktad till befolkningen behöver genomföras parallellt för att färre barn ska behöva hamna i en situation som leder till utreseförbud.

Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till förslagen till förändringar i efterlysningsregistret och Schengens informationssystem, samt till att socialtjänsten och domstolarna ska lämna uppgifter till Migrationsverket. Det bedöms öka möjligheten att kunna genomföra utreseförbuden.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer även i förslaget att utöka straffansvaret kring egenmäktigt förfarande av barn vid ett beslutat omhändertagande. Nämnden menar dock att det behöver övervägas om straffansvaret även bör gälla avseende barn över 15 år för att säkra att barn får behövlig vård oavsett ålder.

Utredningen bedömer att kommunernas och övriga aktörers kostnadsökningar för förslagen blir marginella och inte kräver att staten behöver avsätta medel för förändringarna. Nämnden menar att även om det inte är stora förändringar så kommer det bli administrativa kostnader som behöver finansieras.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det är önskvärt att förändringen trädde ikraft 1 maj eller senast 1 juni 2023. Då finns större möjlighet att undvika att barn utsätts för skadliga utlandsresor under 2023.

Yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet *Ett utvidgat utreseförbud för barn (Ds 2022:9)*.

Frågan är mycket relevant för nämnden. Barn som förs utomlands och utsätts för olika former av övergrepp är ett allvarligt problem som samhället behöver ha adekvata åtgärder för att kunna stoppa.

Arbetsmarknads- och socialnämndens skrivning följer betänkandets indelning.

Kapitel 5. Skyddet för barn som riskerar skadliga utlandsvistelser behöver utökas

Utredningen är välgrundad och har ett tydligt barnskyddsperspektiv. Medan den nuvarande regleringen av utreseförbud kräver uppgifter om specifika situationer (risk för barnäktenskap eller könsstympning) så innebär förslaget om ett utvidgat utreseförbud ett fokus på barnets hälsa och utveckling.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i förslaget och bedömer att det ökar samhällets möjlighet att skydda och stödja fler barn. Den unge känner inte alltid till att ett giftermål eller könsstympning planeras i landet de ska resa till. I den nuvarande formen för utreseförbud har socialtjänsten inte kunnat använda sig av åtgärden om konkreta underlag för påtaglig risk för just könsstympning och giftermål inte har kunnat beläggas.

I likhet med utredningen ser nämnden att det finns fler situationer där barn behöver skyddas från att fara illa. Nämnden har erfarenhet av att potentiella uppfostringsresor kan vara mycket skadliga för barn. Detsamma gäller resor där avsikten är omvändelseförsök av unga med annan sexuell läggning än heterosexualitet. Återigen kan det vara svårt för både barnet och socialtjänsten att känna till syftet med utlandsvistelsen. Flertalet resor kommer vara kopplade till hedersnormer, men det kan också förekomma i andra fall.

Utredningen tar upp frågan om utreseförbud kan vara en allvarlig inskränkning av den personliga integriteten och friheten. Redan i det yttrande som arbetsmarknads- och socialnämnden lämnade 2019 diskuterades detta. Nämnden bedömde att utreseförbud innebär en begränsning av den unges rörelsefrihet, men att skyddet för barnet mot att riskera äktenskap eller könsstympning vägde tyngre. Med den nya utformningen där barnets hälsa och utveckling är i fokus blir detta ännu tydligare. Eftersom kriterierna för beslutet även fortsättningsvis är en påtaglig risk för att utlandsvistelsen kan skada barnet kommer det att krävas välgrundade underlag.

Utredningen för en diskussion om utreseförbudet skulle utvidgas till att även avse åldersgruppen 18 – 20 år. Arbetsmarknads- och socialnämnden har erfarenhet av unga vuxna som inte känt att de kan gå emot familjen trots att de är myndiga. Unga som lever i en hederskontext står ofta i ett mycket starkt beroendeförhållande till sina föräldrar och andra släktingar. Det gäller särskilt om personen har en intellektuell funktionsnedsättning. Utredningen kommer fram till att inte föreslå någon förändring.

Nämnden ser att här finns ett dilemma mellan två viktiga principer. Skyddet av utsatta personer mot rätten till att själv få både bestämma och ta ansvar för sitt liv.

5.4.8 Ett utvidgat straffansvar för egenmäktighet med barn

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser positivt på förslaget om utökat straffansvar kring egenmäktigt förfarande av barn vid ett beslutat omhändertagande enligt LVU. Det är viktigt att barn får den vård det behöver och att vårdnadshavare inte kan undvika ansvar genom att undanhålla barnet innan beslutet hunner verkställas. Ett utökat straffansvar kan minska risken för sådana händelser.

Straffansvaret ska även fortsättningsvis enbart gälla barn under 15 år. Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att även åldersgränsen behöver diskuteras. Vårdnadshavare till unga 15 – 17 år kan också förhindra att omhändertagandet verkställs. För att ett beslut om LVU ska tas krävs att det finns en påtaglig risk för barnets hälsa och utveckling. Nämnden menar att det är allvarligt om en vårdnadshavare förhindrar insatsen oavsett om barnet är över eller under 15 år. Nämnden anser att det bör övervägas att höja åldersgränsen till under 18 år.

5.4.7 En kunskapsbärande insats om utreseförbud genomförs

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i förslaget om att lagändringen bör kompletteras med utbildningsinsatser och kompetensutveckling. Det räcker inte med att införa nya bestämmelser, dessa måste också bli kända bland yrkesverksamma som möter barn och familjer. En del av utbildningarna bör vara yrkesspecifika, exempelvis kan socialsekreterare behöva fördjupad kompetens inom området. Frågorna är komplexa och kräver att det görs kvalificerade bedömningar i situationer när familjerna ofta inte vill medverka.

Därutöver behövs generella utbildningar i samverkan mellan berörda myndigheter och organisationer. Utredningen har dock inte tagit ställning varken till omfattning eller vilken/vilka myndigheter som ska ha ansvar för utbildningarna. Eftersom utbildningarna föreslås vara landsomfattande bör huvudansvaret ligga på någon nationell myndighet. Länsstyrelserna bör få uppdrag att stärka samverkan på regional nivå. Staten behöver också avsättas medel till utbildningarna och kompetensutvecklingen.

Behov av informationsinsatser och dialog

Det ingår inte i utredningens uppdrag, men arbetsmarknads- och socialnämnden vill ändå uppmärksamma behovet av informationsinsatser riktade till, och dialog med, befolkningen. Om samhället ska kunna förebygga situationer som kan föranleda ett utreseförbud krävs mer än förbud. När lagen om förbud om våld mot barn, den s k aga-lagen, infördes 1979 genomfördes omfattande informationsinsatser för att förklara varför den infördes och på vilket sätt barnmisshandel skadade barn. Förutsättningarna var annorlunda då, men fortfarande är det lika viktigt att ha en kommunikation och diskussion med befolkningen kring de grundläggande värderingarna om barns rättigheter och behov samt de långsiktiga konsekvenserna av våld, missbruk, försummelse och kriminalitet. Dessutom vilket stöd föräldrarna kan behöva för att kunna ge omsorg och vara goda förebilder för sina barn.

Kapitel 6 Ett utreseförbud måste kunna upprätthållas effektivt

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser positivt på förslagen till förändringar i efterlysningsregistret och Schengens informationssystem, samt till att socialtjänsten och domstolarna ska lämna uppgifter till Migrationsverket. Det ökar möjligheterna att kunna genomföra utreseförbuden ytterligare.

Kapitel 7 Konsekvenser och ikraftträdande

Jämställdhets- och barnperspektiv

Utredningen bedömer att det deras förslag bidrar till en ökad jämställdhet. Nämnden instämmer i detta. Det är i huvudsak flickor som förs utomlands för äktenskap och könsstympning och ett utvidgat utreseförbud skulle minska risken för att flickor utsätts för dessa kränkningar. När det gäller så kallade uppfostringsresor är däremot är pojkar i majoritet. Genom lagändringen tillvaratas pojkarnas situation och behov i större utsträckning. Över huvud taget så stärks barns rättigheter och skydd genom fokuset på hälsa och utveckling.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att lagförslagen ska träda i kraft 1 juli 2023. Då flertalet berörda barn troligtvis förs utomlands i samband med sommarlovet, menar arbetsmarknads- och socialförvaltningen att den 1 maj eller senast 1 juni 2023 vore lämpligare datum. Då finns större möjlighet att undvika att barn utsätts för skadliga utlandsresor under 2023.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen menar att kostnaderna för kommunernas utredningar inte ökar i någon större utsträckning, då flertalet beslut om utreseförbud kommer att samordnas med övriga LVU-beslut. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer dock att förslagen kommer att innebära en utökad administration både i utrednings-, genomförande- och uppföljningsfasen.

Förslaget kommer också att öka kommunens utgifter för utbildning. Även om en del av kostnaderna förhoppningsvis hamnar på en ansvarig nationell myndighet, så kommer stadens anställda behöva avsätta arbetstid och kontinuerligt få fortsatt kompetensutveckling.

Eftersom flera liknande – i och för sig positiva - lagändringar genomförs som sällan finansieras fullt ut, så uppstår betydande kostnadsökningar för kommunerna. Dessa behöver beaktas vid införande av nya förändringar

Ordförande

.....
Sedat Arif
.....

Förvaltningsdirektör

.....
Britt-Marie Pettersson
.....

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]